

Larmklockans betydelse inom äldreomsorg

2024-05-13

Referat av **Anette Alvariza**, professor i palliativ vård vid Marie Cederschiöld högskola och vetenskaplig ledare vid Palliativt kunskapscentrum

Referat av artikeln: Anneli Stranz, Carol Tishelman, Bo Westerlund, Felicia Nilsson, Rebecca Hilton &, Ida Goliath. (2022). **The call-bell in residential care homes: Experiences of residents and staff.** *Journal of Aging Studies* <https://doi.org/10.1016/j.jaging.2022.101056>

Inom svensk äldreomsorg är de boende, som alla har någon form av fysisk och/eller kognitiv nedsättning, beroende av tillgång till omsorg dygnet runt. Boendet är klassificerat som ett eget boende men det befinner sig också inom en institutionell ram. Äldreomsorg är platsen där många lever den sista tiden av sitt liv. Relation och kommunikation beskrivs som viktiga komponenter för att skapa trygghet både för boende, personal och närstående. Något som utan tvekan har en viktig roll för alla parter är det vi i dagligt tal kallar larmklockan, den som bärs på armen och som är boendes sätt att påkalla uppmärksamhet och signalera behov av hjälp.

Detta referat utgår från en artikel som syftade till att undersöka erfarenheter av larmklockans betydelse inom äldreomsorg från boendes, personals och närståendes perspektiv.

Författarna till studien genomförde 19 gruppdiskussioner med sammanlagt 19 boende, 3 närstående och 19 personal (undersköterskor, vårdbiträden, sjuksköterskor, fysioterapeut, kökspersonal, chef och student). Majoriteten av de medverkande från personalen var undersköterskor. Material från intervjuerna analyserades med fokus på följande fyra frågor: Vilka vet vad de behöver veta om larmklockan? Vad krävs för att kunna använda larmklockan? Är alla larm lika viktiga? Vad händer efter att någon tryckt på larmklockan?

Vilka vet vad de behöver veta om larmklockan?

I livliga och engagerade diskussioner mellan boende, personal och personal delades en mängd olika erfarenheter om ringklockans funktioner och dess funktionalitet som ett sätt att kommunicera. De undrade till exempel vem som egentligen hade tillräcklig information och kunskap om de tekniska aspekterna gällande larmklockan för att känna sig bekväma med användning av den. Deltagarna hade en rad frågor som de inte fann svaren på, t.ex. hur man vet när larmklockan som bärs runt armen behöver ett batteribyte. Detta kunde motivera de boende att ibland testa ringklockan även utan att behöva hjälp från personalen. Ett vanligt missförstånd bland de boende var att de trodde att en ny signal nådde personalen varje gång de tryckte på ringklockan vid ett och samma larmtillfälle. Medan vissa var medvetna om att det inte var så och att endast den första gången de tryckte registrerades, fick andra veta att så inte var fallet under gruppdiskussionerna. Alla deltagarna var överens om att detta var en allvarlig begränsning. Några boende berättade om hur de hade sett att andra boende, ofta sådana som uppfattades som kognitivt sårbara, tryckte på ringklockan flera gånger utan resultat, vilket orsakade ilska, frustration och en känsla av hjälplöshet hos både den som ringde och dem som såg på.

Diskussionerna visade tydligt att de boende är beroende av att personalen svarar på deras larm, men också av att det finns en välfungerande kommunikationskultur. För närvarande omfattade inte kulturen att informera de boende om de tekniska aspekterna av larmklockan, trots dess inverkan på deras dagliga liv. Inte heller personalen uppfattade att de hade fått tillräcklig information för att kunna informera de boende om tekniska detaljer. En annan teknisk begränsning som boende, personal och närstående reflekterade över var larmklockans brist på information om var den som larmar befinner sig. Personalen måste ägna sin redan begränsade tid åt att leta efter boende utan att veta vad som gjort att de larmat. Detta ledde till en ofta återkommande diskussion om tid som en bristvara, där larmsystemet "stjäl" personalens tid, energi och förmåga att effektivt organisera sitt arbete på flera sätt. Förutom att det inte gick att lokalisera den boende, måste vårdpersonalen gå till den boendes rum för att stänga av larmet, oavsett var den boende befinner sig. Själva larmklocksystemet var alltså konstruerat för "patientsituationer" där den som larmat är bunden till en säng eller ett rum.

Att använda larmsystemet för kvalitetskontroll är därför vilseledande. Den så kallade svarstiden skulle kunna vara en indikation på vårdkvalitet. Dock begränsas kontrollen av att den faktiska tiden för att svara den boende, var han/hon än befinner sig, inte registreras, utan snarare tiden mellan larmklockans aktivering och avstängning av signalen. Eftersom larmtiden kan användas som en grund för utvärdering av vården, kan det orsaka spänningar, där personal måste välja mellan att avsluta larmet eller ta hand om en boende.

Vad krävs för att kunna använda larmklockan?

Boende, personal och närstående pekade på flera viktiga aspekter, inklusive fysisk och kognitiv kapacitet som krävs för att kunna använda larmklockan. Det blev uppenbart att larmklockor inte kan användas av alla boende. De som inte kunde använda larmklockan beskrevs ibland som tvungna att påkalla uppmärksamhet på andra, mer dramatiska sätt, antingen genom att skrika eller genom att slå med handen mot tex bord eller vägg. Flera deltagare, både boende och personal, påpekade att sådana rop på hjälp inte alltid hördes eller besvarades tex på grund av att personalen var upptagen i annat rum, eller på grund av personalbrist. För de boende som inte kunde påkalla uppmärksamhet vare sig genom larmklockan eller på annat sätt kunde "passiva larmsystem" såsom larmmattor eller rörelselarm användas.

I gruppdiskussionerna pratade deltagarna om bristerna med att ha ett system med en larmklocka som inte uppfyllde vare sig personalens eller alla boendes behov, liksom avsaknaden av processer för att hantera systemet. Frågan är i vilken utsträckning det är möjligt att tillhandahålla trygg och säker vård utan ett välfungerande kommunikationssystem. För att kunna initiera kommunikation med personalen krävs ett system som matchar allas behov och kapacitet.

Är alla larm lika viktiga?

I gruppdiskussionerna uttrycktes att alla larm, teoretiskt sett, är lika viktiga, men praktiskt sett är verkligheten sådan att personalen ofta beskrev sig sakna tid och möjlighet att svara omedelbart på larm. De boende delade detta perspektiv, och diskussioner fördes om larm som mer eller mindre legitima. De boende verkade inte bara förstå att det finns olika reaktioner på deras larm och en implicit behovshierarki, utan de visade också empati till att personalens arbetsförhållanden bidrog till detta.

Känslomässiga och sociala aspekter stöds inte alltid i den underförstådda larmklockskulturen. Det finns risk för en "dominoeffekt" som leder till en känsla av osäkerhet och användning av larmklockan som en försäkran om att någon verkligen kommer att svara. Vissa boende var helt ärliga gällande det och sa till exempel "Jag vill bara kontrollera om någon faktiskt kommer när jag ringer. Tänk om det är viktigt?"

Utformningen av systemet med larmklockor innebär alltså att ingen åtskillnad kan göras mellan brådskande och mindre viktiga frågor som föranleder ett larm. Personal beskrev hur olika vardagliga arbetssituationer med brist på information om prioritering ofta gör det svårt att snabbt besvara ett larm och att det också kan få konsekvenser för personalens eget välbefinnande.

Vad händer efter att någon tryckt på larmklockan?

Ur de boendes perspektiv var ett uppenbart problem med det nuvarande systemet med larmklockor att de ofta fick vänta utan återkoppling. De beskrev att väntan ofta ledde till en rad olika känslor så som ångest, rädsla, frustration och ilska. Det var tydligt att de känslorna inte alltid kunde lindras av resonemang och förklaringar. Svårigheter att förutsäga svarstiden från det att larmsignalen gått var något som både boende och personal kämpade för att hitta sätt att hantera.

Löften om att lova att komma så snart någon boende ringer på larmklockan kunde dock vara svåra att hålla i en stressad och oförutsägbar arbetssituation. När man är stressad kan man som personal uppleva larmet som ännu en uppgift som staplas framför en i stället för att hantera det med ett mer empatiskt perspektiv. Larmet kan ytterligare bidra till stress och distraktion hos andra boende än den larmande personen eftersom ljudsignalen kan hörs även av de som har pågående hjälp. Sammantaget visar diskussionerna att larmklockan i viss utsträckning tjänar till att strukturera personalens arbetsuppgifter och de boendes dagliga liv.

Slutsats och reflektion

Den här studien ger nya perspektiv och betydelser gällande larmklockan. Jag tror att vi är många som kan känna igenom oss i personalens perspektiv och den stress som kan upplevas när det larmar på flera ställen samtidigt som man står upptagen med någon eller något som inte kan avbrytas. Ibland när man känner sina boende eller patienter väl så kan man ana vad ett larm vid en viss tid betyder, tex att personen börjar sakna sina mediciner, vill gå på toaletten, lägga sig för att vila eller komma upp ur sängen och börja dagen. Men viktigt är att vi aldrig kan veta säkert vad larmet står för och hur bråttom det är vilket gör att vi måste prioritera larm oavsett vad vi står mitt i och även om det rubbar det sätt vi tänkt strukturera vårt arbete på. Att ha med sig de boendes perspektiv som i artikeln beskrivs både med en oviss, lång väntan, rädsla och frustration men också förståelse och empati, bidrar till ökad insikt om larmklockans betydelse som kanske kan påverka vårt förhållningsätt.

Referenser

- Anneli Stranz, Carol Tishelman, Bo Westerlund, Felicia Nilsson, Rebecca Hilton &, Ida Goliath. (2022). **The call-bell in residential care homes: Experiences of residents and staff.** *Journal of Aging Studies* <https://doi.org/10.1016/j.jaging.2022.101056>